

УДК 811.111'373

DOI: 10.15421/382006

L. Repp

Л. В. Репп

Л. В. Репп

*Oles Honchar Dnipro National University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепроровский национальный университет имени Олеся Гончара*

THE NATIONAL PECULIARITIES OF THE CONCEPTS *HEART* AND *SOUL* IN THE ENGLISH PHRASEOLOGY: A MULTILINGUAL ASPECT

НАЦІОНАЛЬНА СВОЄРІДНІСТЬ КОНЦЕПТІВ *HEART* ТА *SOUL* В АНГЛІЙСЬКОМУ ФРАЗЕОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРИ: МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ

НАЦИОНАЛЬНОЕ СВОЕОБРАЗИЕ КОНЦЕПТОВ *HEART* И *SOUL* В АНГЛИЙСКОМ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ: МУЛЬТИЛИНГВАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

The research is dedicated to the investigation of the national peculiarities of the concepts *heart* and *soul* in the English, German and Ukrainian phraseological worldviews.

The examined lexicographic and phraseological sources reveal that the frequency of use of phraseological units with the concept *heart* is approximately the same in Ukrainian, English and German. Moreover, the phraseological units with the concept *heart* are widely used in all the three languages and can express a wide range of meanings, connected with the emotional and psychological state of a person and the qualitative and evaluative characteristic of a person, both positive and negative. Thus, the research shows that phraseological units that verbalize the concept *heart* form an extremely used layer in the Ukrainian, German and English phraseology.

Investigation of the concept *soul* in the Ukrainian, English and German worldviews demonstrates that the human body is considered to be the form of human existence, the soul holder. So, in a figurative meaning, the heart can be the symbol of the soul, its center. Therefore, in the phraseological worldviews of the studied languages, human's soul, as well as heart, can describe a variety of human feelings, emotions and character traits.

The research shows that the English language is not as rich in phraseological units that reflect the concept *soul* as the Ukrainian language. Thus, the greatest number of phraseological units actualizing the concept *soul* belongs to the Ukrainian phraseological heritage.

Keywords: concept, phraseological unit, multilingual aspect, concepts *heart* and *soul*, verbalizer, verbalize.

Проаналізовано національні особливості концептів *серце* та *душа* в англійській, німецькій та українській фразеологічних картинах світу.

На основі досліджених лексикографічних та фразеологічних джерел можна стверджувати, що частота вживання фразеологічних одиниць, які актуалізують концепт *серце*, приблизно однакова в українській, англійській та німецькій мовах. Більше того, фразеологічні одиниці з концептом *серце* широко використовуються в усіх трьох мовах і можуть виражати широкий спектр значень, пов'язаних з емоційно-психологічним станом людини та характеристикою людських чеснот: як позитивних, так і негативних. Таким чином, дослідження показує, що фразеологічні одиниці з концептом *серце* формують надзвичайно вживаний пласт української, німецької та англійської фразеології.

Дослідження концепту *душа* в українській, англійській та німецькій картинах світу демонструє, що людське тіло вважається формою людського існування, вмістилищем душі. Так, у переносному значенні *серце* може бути символом душі, її центром. Тому у фразеологічних картинах світу вивчених мов душа людини, як і *серце*, можуть описувати різноманітні людські почуття, емоції та риси характеру.

Дослідження показує, що англійська мова не така багата на фразеологічні одиниці з концептом *душа*, як українська мова. Таким чином, найбільша кількість фразеологічних одиниць, що вербалізують концепт *душа*, належить українському фразеологічному фонду.

Ключові слова: концепт, фразеологічна одиниця, мультилінгвальний аспект, концепти *серце* та *душа*, вербалізатор, вербалізувати.

Осуществлен анализ национальных особенностей концептов *сердце* и *душа* в английской, немецкой и украинской фразеологических картинах мира.

На основании исследованных лексикографических и фразеологических источников можно утверждать, что частота употребления фразеологических единиц, актуализирующих концепт *сердце*, примерно одинакова в украинском, английском и немецком языках. Более того, фразеологические единицы с концептом *сердце* широко используются во всех трех языках и могут выражать широкий спектр значений, связанных с эмоционально-психологическим состоянием человека и характеристикой качеств личности: как положительных, так и отрицательных. Таким образом, исследование показывает, что фразеологические единицы с концептом *сердце* формируют чрезвычайно используемый пласт украинской, немецкой и английской фразеологии.

Исследование концепта *душа* в украинской, английской и немецкой картинах мира показывает, что человеческое тело считается формой существования, вместилищем души. Так, в переносном смысле *сердце* может быть символом души, ее центром. Таким образом, во фразеологической картине мира изученных языков, душа человека, как и *сердце*, могут описывать различные человеческие чувства, эмоции и черты характера.

Исследование показывает, что английский язык не так богат на фразеологические единицы с концептом *душа*, как украинский. Таким образом, наибольшее количество фразеологических единиц, вербализующих концепт *душа*, принадлежит украинскому фразеологическому фонду.

Ключевые слова: концепт, фразеологическая единица, мультилингвальный аспект, концепты *сердце* и *душа*, вербалізатор, вербалізувати.

Language as a cultural phenomenon requires attention to characteristics of the national mentality and its reflection in the lexicon, phraseology and speech. Faced with the linguistic worldview of a foreign language, we are thus confronted with its culture, national mentality, and specific way of thinking of native speakers. And then, the specificity of the national mentality is reflected in everything: in the semantics of lexical units, in the presence of certain grammatical categories, in the design of syntactic and morphological structures, in the peculiarities of word-formation models of language, and, of course, in the phraseology.

Phraseology of any language is the most valuable linguistic heritage which reflects mentality of each nation. Phraseology is the soul of the language and presents the vision of the world, culture, beliefs and traditions of the native speakers.

According some linguists [2, 3, 7], language does not only form concepts, but also serves as a means of the exchange of them and for the discussion in the process of communication. Concepts exist in the real mentality of an individual, thus, to communicate they have to be verbalized, that is, to be expressed by language means. So, it is obvious that the study of concepts in all its aspects is one of the most important research directions in linguistics in recent years.

Then, it also should be noted that studying concepts in the multilingual aspect gives opportunities to analyze the issue deeper and wider. Generally, multilingualism is defined as the use of more than one language, either by an individual speaker or by a community of speakers. It is believed that multilingual speakers outnumber monolingual speakers in the world's population. Multilingualism is becoming a social phenomenon governed by the needs of globalization and cultural openness [11].

To move on, the research deals with the analysis of the concepts *heart* and *soul* in the English, German and Ukrainian phraseology. Here, it should be emphasized that the name of the concepts *heart* and *soul* coincides with the lexical means that verbalize these concepts. That is, the lexemes *heart* and *soul* are both concepts and components in the examined phraseological units. A phraseological unit is an established, universal and essential element that ornaments and enriches the language and helps understand the way of thinking and vision of the world of certain speakers.

Based on the examined lexicographic sources [1, p. 474–475, 483–484; 4, p. 625; 5, p. 327–333; 10, p. 215–228; 12; 13; 14], it can be stated that the frequency of use of phraseological units verbalizing the concept *heart* is approximately the same in English, German and Ukrainian. Moreover, phraseological units with the concept *heart* are widely used in all the three languages and they can express a wide range of meanings, connected with the emotional and psychological state of a person and the qualitative and evaluative characteristic of a person, both positive and negative. For example, **Eng.:** *have something at heart; with a heavy heart; take something to heart. a heart of gold; a heart of stone; to have one's heart in one's mouth; be in good heart; one's heart is broken; one's heart bleeds for; someone's heart is not in something; with all one's heart; give one's heart* [1; 6; 12; 13; 14]; **Germ.:** *reden, wie es einem ums Herz ist; etw. kommt von Herzen; ein weiches Herz haben; ein kaltes Herz haben; das Herz krampft sich j-m zusammen; das Herz steht j-m still* [4; 8]; **Ukr.:** *зворушилося серце, заграло серце, запалилося серце, тїшити серце, розбите серце, серце тане, змїю мати під серцем, гїрко на серці, велике серце, кам'яне серце, крається серце* [10].

There is an interesting fact that the human kindness is represented through the concept *heart* and lexeme *gold* in Ukrainian, English and German, e. g. *золоте серце, have a*

heart of gold, ein goldenes Herz haben, and indifference or heartlessness is associated with *stone*, e. g. *кам'яне серце, have a heart of stone, ein Herz von Stein haben*.

Thus, the research shows that the **heart** is the center of both soul and body, consciousness and subconsciousness; the heart is the center of different human feelings, emotions, mental and physical states. To sum up this idea, phraseological units with the concept **heart** form an extremely used layer in the Ukrainian, German and English phraseology.

The human body is considered to be the form of human existence, the soul holder. In a figurative meaning, the heart is the symbol of the soul, its center. Therefore, in the phraseological worldview of the studied languages, human's soul, as well as heart, can describe a variety of human feelings, emotions and character traits.

Having examined the concept **soul** verbalized by the phraseological units in the Ukrainian language, it can be stated that the concept *soul* can represent: 1) positive and negative character traits (*відкрита душа, широка душа, щедра душа, душа навстіж, душа не з лопуцька, бісова душа, черства душа, порожня душа, заяча душа, кайнова душа*); 2) feeling of anxiety (*душа не на місці, душа рветься, душа скніє, душа болить*); 3) feeling of happiness, gladness (*душа радіє, душа співає, душа тішиться*); 4) feelings of misery, sadness and sorrow (*душа розривається надвоє, душа щемить, душа рветься, душа ние, душа болить, душа ов'якла, аж по душі дере, надривати душу, камінь ліг на душу, душа несе тягар*); 5) indifference (*душа не приймає, охолджувати душу*); 6) death (*душа вилетіла, душа переставилась, душа прощається з тілом*); 7) feeling of fear, horror, terror (*душа тремтить, холоде душа, прокинулася душа, душа в п'яти втекла, душа так і покотилася, душі не стало*); 8) hospitality, generosity (*душа навстіж, по душах, куди душа забажав, від усієї душі*); 9) feelings of love and interest (*по душі, до душі, душа пристала, душа лежить, душа поривається*) [10, p. 218235]. According to the examined lexicographic sources, the greatest number of phraseological units with the concept **soul** was found in the Ukrainian phraseological worldview. Here, it should also be mentioned that the number of phraseological units with the concepts **heart and soul** is approximately the same in the Ukrainian language. Moreover, in the Ukrainian phraseological units the concept **soul** that is both a concept and a component can be replaced by the concept **heart**. This peculiarity can be explained by the fact that **heart** and **soul** can often have similar conceptual meaning in the Ukrainian phraseological worldview. For example, *Батько Дніпро тече собі спокійно, і ліси на горах стоять, як на картині художника, – просто душа співає од такої краси* (Ю. Яновський); *Серце старого гірника співало, солодко щеміло від радісного передчуття* (Д. Ткач) [10, p. 228].

On the next stage, the research deals with the analysis of the concept **soul** 'die Seele' in the German phraseological worldview, where the *soul* 'die Seele' can represent: 1) joy (*sich in der Seele freuen*); 2) feeling of worry (*etw. auf der Seele haben; etw. liegt j-m auf der Seele; j-m an die Seele greifen; etw. brennt j-m auf der Seele*); 3) suffering (*es tut mir in der Seele weh; große Seelen dulden still; j-n in die Seele treffen*); 4) feeling of love and interest (*mit Leib und Seele; mit Leib und Seele bei der Sache sein; mit ganzer Seele bei etw. sein*); 5) sincerity (*in der Seele; mit ganzer Seele; von ganzer Seele; aus tiefster Seele danken; sich (D) etw. von der Seele reden*); 6) bothering (*j-m auf der Seele knien*); 7) positive and negative character traits (*eine dankbare Seele; eine treue Seele; eine Seele von einem Menschen; eine gute Seele; eine schwarze Seele haben*); 8) death (*die Seele aushauchen; seine Seele ausröcheln*) [5, p. 338; 9, p. 186–188].

Thereby, having compared the Ukrainian language with German, it can be stated that the Ukrainian phraseological units that reflect the concept *soul* were divided into nine categories, whereas the German ones were put into eight groups. The distinctive mark is that such feelings as fear, horror or terror are expressed by the concept *soul* in Ukrainian, whereas the examined German dictionaries do not give such examples in German. However, it does not mean that the German people cannot experience the feeling of fear, they just express it through other concepts and other lexical means, for instance, as it was previously said, the feelings of fear and horror can be represented by the concept *heart* in the German phraseological worldview.

Having dealt with the analysis of the concept *soul* verbalized by the phraseological units in the English language, it should be mentioned that in the English worldview, as well as in Ukrainian and German, the concept *soul* can also be the centre of human feelings, emotions and character traits (kindness, sincerity, egoism). There are some examples: *with all one's soul; be the soul of something; bless his/her soul; good for the soul; sell one's soul (to the devil); not a soul; lost soul; a good soul; to bare one's soul to someone; black soul; to keep body and soul together; windows of the soul* [6; 13; 14]. However, it must be emphasized that the English language is not as rich in phraseological units with the concept *soul* as the Ukrainian language or German. Therefore, the number of English phraseological units, where the concept *soul* presents itself, is quite poor in comparison with the Ukrainian language. It can be explained by the fact that such concepts as *heart, spirit, mind* in the English language can hold the same conceptual meaning as the concept *soul* in Ukrainian. The concepts *soul, heart, spirit, mind, intellect, will, emotion* in English can be the equivalents to the Ukrainian concept *soul* in some contexts.

Moreover, a lot of Ukrainian phraseological units with the concept *soul* in their structure are represented by different lexico-semantic and lexico-phraseological constructions in the English worldview. For instance: *пити скільки душі завгодно – to drink one's fill; не мати ні гроша за душею – to be as poor as a church mouse, to have no penny to bless oneself; відкрити душу, вилити душу – to disembosom; кривити душею – to act against one's conciseness; чистий душею – pure-minded*. There are even cases when the concept *soul*, used in the Ukrainian language, is missed in English: *в сім'ї п'ять душ – there are five in the family; О душа моя! – dear!; жити душа в душу – at one, in harmony/concord; в нього душа не лежить до – he has a distaste (for); у нього душа не на місці – he is uneasy/anxious; бути до душі (подобатися) – he likes, they like [1].*

Some more examples, found in the dictionary, show that the concept *soul* with the conceptual meaning 'number of people' is presented both in Ukrainian and German. For instance, «За комірне й харчування будемо платити йому за добу з душі ... по п'ять карбованців» (Олесь Досвітній); «Das Dorf zählt etwa 500 Seelen». However, there is a different situation in English because the Ukrainian phrase *на душу населення* is interpreted in English as *per head (Ten dollars per head)*.

Having studied the differences of verbalization of the concept *soul* in the Ukrainian, German and English phraseological worldview, one should pay attention to the similarities. Thus, the concept *soul* is often accompanied with the concept *body* in phrasalological units of the analyzed languages, for example, **Ukr.:** *випрясти душу з тіла, душа прощасться з тілом, душа вилітає з тіла, душа держиться в тіл, тільки душа в тілі; **Eng.:** *to keep body and soul together; **Germ.:** *sich (D) die Seele aus dem Leib schreien; ein Leib und eine Seele sein; sich (D) die Seele aus dem Leibe warten; sich (D) die Seele aus dem Leib reden; mit Leib und Seele bei der Sache sein; mit Leib und Seele; an Leib***

und Seele gesund sein; j-m die Seele aus dem Leib fragen. This phenomena proves that people of these cultures have similar philosophical worldview, they believe in the soul and body dualism, they believe that the soul is the nonmaterial essence of a human being, and that after human's death, the soul leaves the body and continues its life.

One more interesting fact is that there is a phraseological unit with the concept *soul* and the concept *devil* in Ukrainian, German and English. This phraseological unit means *to gain wealth, success, power, etc., by doing something bad or dishonest – sell one's soul (to the devil); seine Seele dem Teufel verschreiben (verpfänden); продавати душу дияволу.* For example: *Диваки, вбивають себе над рукописом, фарбами, продають душу дияволу за какофонію звуків..., пнуться до безсмертя..., а воно, безсмертя, поруч (В. Дрозд).* This fact also demonstrates the same philosophical worldview of the three nations, where both the good and the evil (devil) are.

Then, the research shows that the phraseological units with the concept *soul* can also express a meaning of *a human being*, for example, *Ukr.:* *ні душі* (in the meaning *no one*); *Eng.:* *not a soul to speak*; *Germ.:* *keine Seele war zu sehen.* Moreover, *the soul* in the meaning of *a human being* can be the centre, the main catalyst, and the energy source of something, for example, *Ukr.:* *бути душею компанії*, *Eng.:* *to be the soul of the party*; *Germ.:* *die Seele der Bewegung sein; die Seele des Unternehmens sein.*

One more similarity is that the black colour is used alongside the concept *soul* in the Ukrainian, English and German phraseological worldview, characterizing a bad, egoistic, dishonest or unfair person – *чорна душа, black soul, eine schwarze Seele haben.*

The investigation of the concept *soul*, verbalized by phraseological units, shows that the soul in all the languages can act as an incorporeal, immortal element, a source of life of the physical body, which first of all personifies the human being and, undoubtedly, defines the personality.

To sum up, the research proves that the concepts *heart and soul*, verbalized by the phraseological units are extremely popular in usage with English, German and Ukrainian, as they help the speaker to describe his emotion and feelings, to express his attitude towards the situation, to characterize his opinion about someone or something. On the one hand, the studied lexicographic sources demonstrate that number of phraseological units actualizing the concept *heart* is approximately the same in English, German and Ukrainian. But, on the other hand, the phraseological units representing the concept *soul* in Ukrainian and German were grouped into nine and eight categories respectively, whereas the situation in the English language is a little bit different. Although the examples of the English phraseological units with the concept *soul* were found in the dictionaries but they were not classified into the groups, according to the feelings or emotions they represent, because the concept *soul* that describes, for example, love, kindness etc., in Ukrainian or German is often replaced by the concept *heart* in English.

In conclusion, the concepts *heart and soul* give good reasons for research not only in the field of phraseology, but also in other branches of linguistics. These concepts help to get closer to the culture, worldview and world perception of a native speaker, because they represent the human's view of reality.

References

1. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. Київ: Т-во Знання, КОО, 2005. 1056 с.
2. Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность.* От теории словесности к структуре текста [антология]. Москва, 1997. С. 267–279.
3. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике.

- ке языка: Воронеж: Изд-во «Воронеж», 1996. 104 с.
4. Большой немецко-русский словарь: в 3 т. Т. I / авт.-сост. Е. И. Лепинг, Н. П. Страхова, Н. И. Филичева и др. Москва: Рус. яз., 2000. 760 с.
 5. Большой немецко-русский словарь: в 3 т. Т. II / авт.-сост. Е. И. Лепинг, Н. П. Страхова, Н. И. Филичева и др. Москва: Рус. яз., 2000. 680 с.
 6. Великий англо-український словник / упоряд. М. Г. Зубков. Харків: Філіо, 2003. 790 с.
 7. **Маслова В. А.** Когнітивна лінгвістика. Минск: ТетраСистемс, 2008. 272 с.
 8. Німецько-український фразеологічний словник: у 2-х т. Т. I. А-К / уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. Київ.: Рад. школа, 1981. 416 с.
 9. Німецько-український фразеологічний словник: у 2-х т. Т. II. L-Z / уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. Київ: Рад. школа, 1981. 382 с.
 10. Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 1104 с
 11. **L. Aronin, D. Singleton Multilingualism.** Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. 230 p.
 12. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/>
 13. English Oxford Living Dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/english>
 14. Macmillan Dictionary. URL: <https://www.macmillandictionary.co>

Надійшла до редакції 09.11.2019